

Ouderbetrokkenheid aan de basis

'Een samenwerking tussen de Pabo en de basisschool;
Op weg naar een optimale toerusting van studenten en startende leerkrachten'

Maaïke Kooistra en Marion van Hal (red.)

INSTITUUT
THEO THIJSSSEN

Samenwerking ■ Opleiding ■ Scholen

COLOFON

Eindredactie: Maaïke Kooistra en Marion van Hal
Vormgeving en illustraties: Mirjam Roest, Quasi Grafische Producties
Uitgave: Utrecht, 2018
Contact: maaïke.kooistra@hu.nl, m.vanhal@kpoa.nl

VOORWOORD

De aandacht voor ouderbetrokkenheid komt voort uit het thema Gelijke kansen in het onderwijs. Dit staat vanaf 2016 weer volop in de belangstelling. Uit verschillende nationale en internationale onderzoeken (van o.a. Onderwijsinspectie, WRR/SCP, OESO) is gebleken dat kinderen met dezelfde talenten in het onderwijs niet altijd gelijke kansen krijgen. Hun kansen worden mede bepaald door het opleidingsniveau van de ouders of de steun die de ouders kunnen bieden. In plaats van kleiner worden de verschillen soms groter als de kinderen naar school gaan. Het ministerie van OC&W vindt dit onacceptabel en gaat de komende jaren extra geld investeren in een Actieplan gelijke kansen. Daarin wordt ook het belang van ouderbetrokkenheid genoemd. Om onderwijskansen optimaal te benutten blijkt een goede samenwerking en afstemming tussen school en ouders een belangrijke voorwaarde te zijn. Voor de Versterking Samenwerking Opleiding en Scholen is 'Ouderbetrokkenheid' een verplicht onderdeel voor de subsidieverstrekking. Wij hebben ons verdiept in het thema 'Ouderbetrokkenheid', met als doel tot een optimale toerusting van studenten en startende leerkrachten te komen op het gebied van ouderbetrokkenheid.

Voor u ligt het verslag 'Ouderbetrokkenheid aan de basis; op weg naar een optimale toerusting voor studenten en startende leerkrachten.' In dit document nemen wij u mee in ons proces en delen wij onze activiteiten en opbrengsten met u. Wij hebben getracht een zo praktisch mogelijk document samen te stellen, om de toepasbaarheid in de praktijk te vergemakkelijken.

Leden van het leerteam: Marlous Vermeulen, Jolien Bijvank, Bob Koopman, Els van Wely, Mirjam van der Poll, Loes de Rooij, Megan van Leeuwen, Fleur Buitink, Freek Steur, Miranda Zielman, Margriet Elschot, Joske van Dulmen,

Coördinatoren: Maaïke Kooistra en Marion van Hal

Samenvatting

1. Inleiding
2. Ouderbetrokkenheid: visie en praktijk
 - 2.1. Historisch overzicht
 - 2.2. Wat is Ouderbetrokkenheid?
 - 2.3. Educatief partnerschap
 - 2.4. Ouderbetrokkenheid als opdracht voor de basisschool
 - 2.5. Ouderbetrokkenheid als opdracht voor de pabo
3. Inventarisatie aanpak ouderbetrokkenheid op de deelnemende basisscholen
 - 3.1 Oudercontacten op de deelnemende basisscholen
 - 3.2 Ouderbetrokkenheid in de stagebegeleiding
4. Ouderbetrokkenheid in huidige curriculum van de Pabo
 - 4.1 Beginsituatie op de HU-Pabo
 - 4.2 Ervaringen studenten m.b.t. aandacht Ouderbetrokkenheid in opleiding en werkveld
5. Opbrengsten voor werkveld en curriculum van de Pabo
6. Leerlijn Ouderbetrokkenheid in curriculum HU/ITT en in de praktijk
7. Conclusies en aanbevelingen
8. Literatuur
9. Bijlagen
 - 8.1 Format Wederzijdse betrokkenheid (Educatief partnerschap)
 - 8.2 Onderzoek 'Zet ouders op de kaart'
 - 8.3 Leerlijn ouderbetrokkenheid
 - 8.4 Enquête ouders en school, studenten Hogeschool Utrecht
 - 8.5 Overzicht gerelateerde websites en filmpjes

SAMENVATTING

In 2014 is de samenwerking gestart tussen Hogeschool Utrecht Pabo ITT en 14 schoolbesturen met als doel de Pabo en de basisschool beter op elkaar af te stemmen, zodat studenten beter toegerust zijn om op een professionele wijze samen te werken met ouders. Binnen dit thema participeren 8 schoolleiders van de basisscholen en 3 instituutopleiders van de Pabo. Het coördinatieteam bestaat uit een schoolleider en een instituutopleider.

Onze onderzoeksvraag is: In hoeverre zijn de Pabo en de basisschool afgestemd op elkaar met betrekking tot het thema ouderbetrokkenheid?

Deelvragen daarbij zijn:

- Wat zegt de theorie over ouderbetrokkenheid?
- Hoe is het huidige curriculum op de Pabo?
- Hoe ervaren de studenten hun kennis en vaardigheden?
- Hoe werkt het werkveld aan dit thema met studenten?
- Wat is een heldere leerlijn voor vier studiejaar voor de verschillende taken?
- Welke aanbevelingen kunnen er gedaan worden?

Uit de samenwerking is gebleken dat zowel de Pabo als de basisscholen niet geheel op de hoogte zijn van elkaars activiteiten met betrekking tot het thema ouderbetrokkenheid. Hier zou meer aandacht voor kunnen zijn.

Opbrengsten van de samenwerking zijn:

- Meer zicht op elkaars activiteiten
- Een heldere leerlijn voor vier studiejaar en de inductiefase voor de verschillende rollen die zijn samengevat in één concrete, samenvattende en overzichtelijke leerlijn, waarin zowel het werkveld als de pabo vertegenwoordigd zijn
- Aanpassingen binnen het curriculum op de Pabo; zowel in de lessen als in de stagebeoordeling.

Aanbevelingen:

De aanbevelingen doen wij op vier vlakken, te weten:

- Voor de opleiding
- Voor de opleidingsscholen
- Voor de student/ startende leerkracht
- Voor de schoolbesturen

Daarnaast hebben we overige aanbevelingen gedaan (zie hoofdstuk 6 voor alle aanbevelingen)

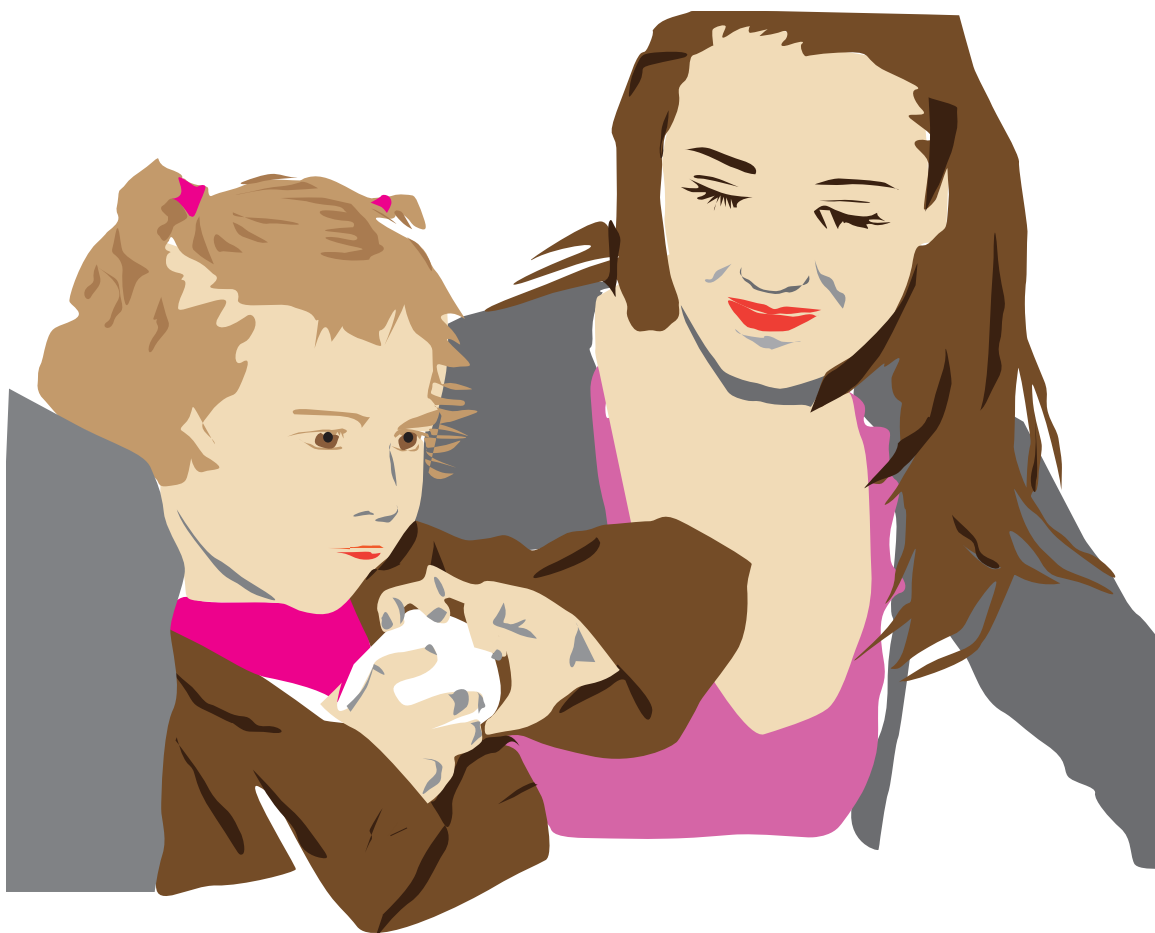
1. INLEIDING

In het voorjaar van 2014 is het samenwerkingsverband van de Opleidingsraad Utrecht-Amersfoort van start gegaan met als doel het verstevigen van hun onderlinge samenwerking. Dit samenwerkingsverband is bekostigd met behulp van de subsidieregeling 'Versterking Samenwerking Lerarenopleiding en Scholen'. De versterking van de samenwerking in het algemeen en in het bijzonder op de thema's omgaan met verschillen, opbrengstgericht werken, begeleiding beginnende leraren, ouderbetrokkenheid en pesten heeft als uiteindelijk doel het opleiden van nog betere leraren.

Voor het thema '**Ouderbetrokkenheid**' zijn in het projectplan de volgende doelstellingen geformuleerd:

- Ontwikkelen van een samenwerkingsstructuur tussen scholen en opleiding.
- Het in kaart brengen van de diverse 'pedagogische aanpakken' per schoolbestuur. Dit vergelijken met hetgeen bekend is over effectieve pedagogische trajecten en waar nodig voorstellen doen aan de schoolbesturen om de aanpak aan te scherpen.
- Ontwikkelen van een curriculumonderdeel over dit onderwerp voor de opleiding.

Uit vele onderzoeken én uit ervaringen van leerkrachten blijkt dat de wijze waarop ouders betrokken zijn bij de (school-)ontwikkeling van hun kind van grote invloed is op de leer- en ontwikkelingsresultaten. Het is dan ook niet voor niets dat veel basisscholen ouderbetrokkenheid hoog in het vaandel hebben staan. Maar betrokken ouders krijg je niet zomaar, daar moet je wel wat voor doen!

Leerkrachten moeten investeren in de relatie met ouders en studenten op de pabo moeten dus worden toegerust voor deze belangrijke taak. Er blijken vaak grote verschillen te bestaan in de betekenisgeving aan het woord 'Ouderbetrokkenheid'. Zowel de term ouderbetrokkenheid als ouderparticipatie worden vaak door elkaar gebruikt als het gaat om samenwerking tussen ouders en school. In het theoretisch kader in dit document worden deze termen nader toegelicht.

Veel basisscholen worstelen nog met de wijze waarop zij betrokkenheid van ouders kunnen vergroten. Het vraagt immers om een andere kijk op omgaan met ouders. Een goede mate van ouderbetrokkenheid vraagt om samenwerking tussen ouders en school, uitgaande van gelijkwaardigheid. Veel leerkrachten en ouders worstelen daarmee. Tot voor kort was de rol van de school die van 'bepaler' en die van de ouders 'volger'. De nieuwe kijk op omgang met en het betrekken van ouders bij de school vraagt van beide partijen een andere attitude.

De vernieuwde kijk op de samenwerking tussen ouders en school vraagt om 'startende' leerkrachten die voorbereid zijn op het samenwerken met ouders. We hebben geconstateerd dat hiervoor op dit moment in de opleiding nog (te) weinig aandacht is. Startende leerkrachten die afhaken (circa 25% in de eerst vijf jaren) benoemen, naast het ontbreken van voldoende begeleiding, vaak het niet goed kunnen onderhouden van oudercontacten als een van de oorzaken van hun uittreding (Ten Have, Kassenberg & Logtenberg (2016)).

Het is dus belangrijk dat studenten beter worden toegerust voor deze taak.

Wat betekent dat voor de opleiding en het werkveld? Wij pleiten ervoor om studenten gedurende de opleiding meer praktijkervaring op te laten doen in het omgaan en contact leggen met ouders. Het is wenselijk als opleiding en opleidingsscholen daarin samen optrekken, zodat de student zowel theoretisch als praktisch beter is voorbereid op de samenwerking met ouders waar het gaat om ouderbetrokkenheid.

In dit document doen wij, naast het geven van (achtergrond-)informatie, aanbevelingen over de wijze waarop dit in de opeenvolgende studiejaren binnen de opleiding vorm gegeven kan worden. Tevens geven we inzicht in de huidige stand van zaken en de (school)ontwikkelingen t.a.v. ouderbetrokkenheid op de basisscholen die deelnemen aan dit leerteam.

Ook geven we informatie over de begeleiding van studenten rond ouderbetrokkenheid en de wijze waarop de HU Pabo hen toerust.

Uiteindelijke doelstelling

Het doel van dit project is te komen tot een gezamenlijke leerlijn in theorie en praktijk op het gebied van ouderbetrokkenheid. Een goede taakverdeling tussen opleiding en werkveld, teneinde studenten en startende leerkrachten beter voor te bereiden op het samenwerken met ouders.

2. OUDERBETROKKENHEID: VISIE EN PRAKTIJK

Ouderbetrokkenheid staat dezer dagen flink in de belangstelling. Het ministerie maakt er serieus werk van en er is geen school of onderwijsbureau dat zich er niet mee bezighoudt. De algemene gedachte is dat de betrokkenheid van ouders gunstig is voor de leerprestaties van hun kinderen. Deze gedachte is relatief nieuw in onze samenleving. Daarom is het interessant om te zien wat de historische achtergrond is van ouderbetrokkenheid en welke maatschappelijke ontwikkelingen hebben geleid tot behoefte aan betrokkenheid en samenwerking tussen ouders en scholen. Dit inzicht kan helpen om ouderbetrokkenheid vorm te geven op een manier die voor zowel ouders als voor scholen werkt.

2.1 Historisch overzicht

Voortgezet onderwijs was een eeuw geleden een voorrecht voor kinderen uit de hogere sociale klasse, een relatief kleine groep van de bevolking. De meeste kinderen verlieten op hun 12e of 14e jaar de school. Veel ouders hadden zelf nauwelijks onderwijs genoten en kwamen niet op school, alleen als er iets flink mis was. Van communicatie was hooguit sprake in de vorm van eenrichtingsverkeer. Toch moeten we het ontzag dat men toen had voor de meester niet overdrijven. De communicatie met die ouders was niet altijd even makkelijk; zie daarvoor de mooie voorbeelden in de boeken van Theo Thijssen of in 'Ciske de Rat' van Piet Bakker.

Ouderbetrokkenheid in de zin van participatie van ouders in de scholen, kwam ongeveer in de jaren '70 van de vorige eeuw op. Op de vleugels van democratisering en veranderingen in gedachten over opvoeding -zowel bij pedagogen, op scholen als bij ouders- veranderde de sfeer op scholen in rap tempo. School moest leuk zijn, kinderen moesten gelukkig zijn en ouders en scholen zetten zich daarvoor in. Ouders werden actiever in de school, meer betrokken bij hun kinderen dan in de oorlog of in de jaren '50 het geval was. Er kwamen leesmoeders, knutselvaders en de sfeer in de scholen veranderde ingrijpend, gedragen door enthousiaste teams van maatschappelijk bevlogen leerkrachten, die samen met ouders zorgden voor een vrolijke, vrije sfeer.

In de decennia erna trad er weer een verandering op. Geluk bleef nog steeds een belangrijk doel in de opvoeding, zowel van ouders als van scholen; kinderen moesten goed in hun vel zitten, sociale vaardigheden ontwikkelen en zich prettig voelen op school. Dat droeg ook bij aan hun leerprestaties, althans, in onze cultuur. Er zijn ook culturen waarin een keiharde prestatiedwang en discipline heersen. Dat werd (en wordt) hier als ongewenst beschouwd. Maar de jeugdperiode bleek niet langer meer zo vrijblijvend als in de 70-er jaren: er moest wel degelijk een bepaald niveau behaald worden. Er moest weer gepresteerd worden, door scholen en door leerlingen. Die trend zet zich ook voort in de huidige tijd.

Een ander aspect diende zich aan. Door de opkomst van de sociale media kregen ouders toegang tot meer informatie dan voorheen. Mede hierdoor vormden zij zich vaker een persoonlijke mening en schroomden zij niet om die naar leerkrachten en scholen te uiten. De communicatie tussen leerkrachten en ouders veranderde daardoor; de leerkracht werd niet meer beschouwd als de 'alwetende'. Ouders gingen zich vaker inlaten met de inhoud van het onderwijs van hun kind. Daarnaast verkregen ouders meer inspraak in het reilen en zeilen van de school, middels de Wet Medezeggenschap Onderwijs van 1981. Hierin kreeg de rol van de ouders in het (onderwijskundig) beleid van de scholen een duidelijke stem. De nieuwe rol van ouders in het onderwijs was voor veel scholen een grote verandering. Niet langer was communicatie éénrichtingsverkeer. Scholen en ouders moesten voor het eerst samen om de tafel om te beslissen over schoolse zaken, die voorheen alleen op het bordje van de school lagen. Dat vergde een meer gestroomlijnde communicatie waarin helderheid moest worden verkregen over grenzen van beslissingsbevoegdheden van beide partijen.

Ook andere maatschappelijke ontwikkelingen zorgden voor een andere opstelling van ouders t.o.v. de school en leerkracht. Laaggeschoold werk verdween naar lagelonenlanden, wat de roep om een 'hoog' opleidingsniveau versterkte. Een hoge opleiding leek de weg naar een succesvol en maatschappelijk

geslaagd leven. Deze ontwikkelingen zetten zowel leerlingen en ouders als het onderwijssysteem onder druk. Scholen moesten de kwaliteit van hun onderwijs gaan 'bewijzen' en leerlingen moesten voldoen aan een bepaald startniveau om door te stromen naar het voortgezet onderwijs. Ouders werden daardoor veel meer veeleisend richting de scholen en durfden meer de kwaliteit van zowel de school als de leerkracht in twijfel te trekken als de resultaten van hun kind achterbleven bij de verwachtingen.

Daarnaast kwamen er één-ouder-gezinnen en steeg het aantal tweeverdieners enorm. Hierdoor konden scholen minder rekenen op de inzet van ouders tijdens schoolactiviteiten (ouderparticipatie) en werd het pakket van de school uitgebreid met diverse maatschappelijke taken (denk hierbij aan het verplicht aanbieden van tussenschoolse opvang en de invoer van veel maatschappelijk verantwoorde projecten). Door dit alles zijn de verhoudingen binnen het onderwijs (tussen ouders en school) vernieuwd en dat heeft geleid tot nieuwe verwachtingen; van de samenleving aan ouders, van de samenleving aan scholen, van scholen aan ouders, van ouders aan scholen. (Van Stigt, 2013)

2.2 Wat is ouderbetrokkenheid?

Als er gesproken wordt over ouderbetrokkenheid worden er regelmatig twee termen door elkaar gebruikt: ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie. Hoewel er raakvlakken zijn, dekken de termen ieder een andere lading. Hieronder worden de termen nader toegelicht. Belangrijkste verschil: ouderbetrokkenheid heeft wél directe invloed op de schoolontwikkeling van een kind, ouderparticipatie niet. Wél kan ouderparticipatie de ouderbetrokkenheid stimuleren.

a. Ouderparticipatie

De behoefte aan ouderbetrokkenheid in de vorm van participatie van de ouders in de scholen, lijkt vooral de sfeer van de jaren '70 te weerspiegelen, waarin ouders bijdroegen aan gezelligheid op school. In die zin zou je kunnen stellen dat deze behoefte vooral (maar niet alleen) vanuit school

bestaat. Ouders worden dan gezien als hulpouders die bijdragen aan de activiteiten maar die ook de gaten moeten opvullen waar de school eerder heeft moeten bezuinigen. Deels zullen ouders hier graag aan tegemoet komen, zeker in het basisonderwijs. Zij stellen immers prijs op een goede sfeer in de school van hun kinderen, met leuke activiteiten en extra's. Ouderparticipatie vind je tevens in de vaste organisatie van de school terug, zoals de oudercommissie en medezeggenschapsraad. Deze laatste vorm is al meer inhoudelijk, maar het gaat wel om minder ouders. Deze kunnen wel een brug vormen tussen de schoolleiding en de ouders, maar dit is nog steeds niet altijd vanzelfsprekend. Feit is dat deze vorm van ouders in de school, steeds vaker een knelpunt aan het worden is. Ouders hebben door alle maatschappelijke ontwikkelingen veel minder tijd voor ouderparticipatie dan het geval was in de jaren 70.

b. Ouderbetrokkenheid thuis

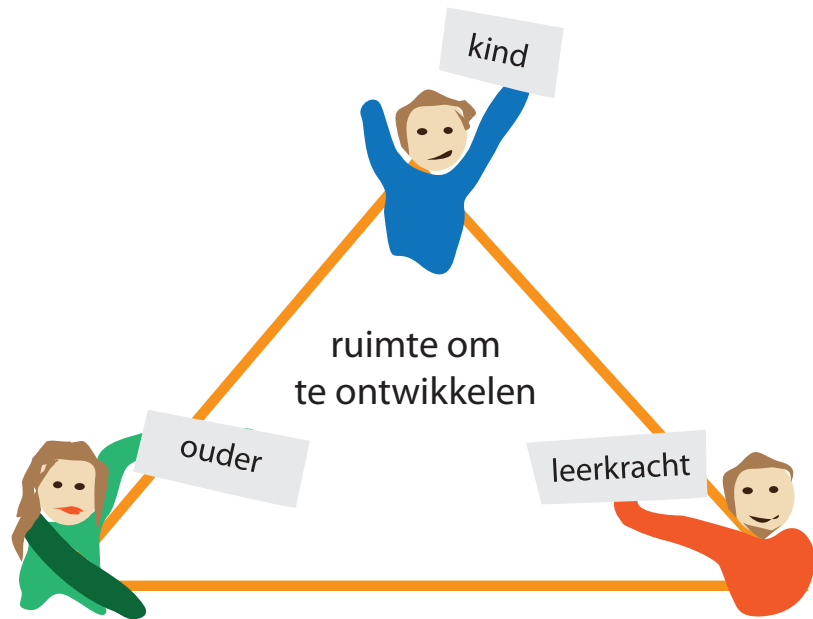
Daar waar ouderparticipatie geen directe invloed heeft op de leerprestaties, gaat dat wel op bij ouderbetrokkenheid. Uit een reviewstudie van de Radboud Universiteit Nijmegen blijkt dat betrokkenheid van ouders bij school een positief effect heeft op de ontwikkeling van kinderen (Bakker, Denessen, Denissen & Oolbekkink-Marchand, 2013). Uit deze reviewstudie komt tevens naar voren dat voor leerlingen van alle leeftijden de betrokkenheid van ouders thuis de belangrijkste bijdrage levert aan hun ontwikkeling. Leerkrachten kunnen een positieve bijdrage leveren aan de betrokkenheid van ouders, mits zij over de juiste attitude beschikken, over het vermogen om ouders concrete en praktisch bruikbare adviezen te geven en hen te respecteren in de rol die ouders zichzelf toedichten bij het leren van hun kinderen.

Wanneer het gaat om positieve invloed van ouders op de schoolprestaties van hun kinderen, blijkt dat het opleidingsniveau van ouders de allergrootste bepaler is. Diverse factoren spelen een rol: erfelijke intelligentie, de sociaal-economische positie van de ouders, hun culturele positie en de aspiraties die zij koesteren voor hun kinderen. Maar ook de school die zij kiezen (de kwaliteit en de cultuur ervan), de buurt en woonplaats spelen een rol.

Traditioneel gezien zijn die kinderen het meest succesvol op school, van wie de thuiscultuur het best aansluit bij (de eisen van) de schoolcultuur. Door hun eigen denk- en werkniveau, en daarmee via hun culturele kapitaal, geven ouders hun kinderen kennis, normen, waarden en handvatten mee die gunstig zijn voor hun schoolontwikkeling. Het gaat hierbij om de kennis die zij hebben van de Nederlandse samenleving en haar verwachtingen, om kennis van boeken en literatuur, om culturele kennis en vaardigheden, om kennis van het onderwijssysteem zelf en om aspiraties: wat willen ze voor hun kind? Ouders met een hoog cultureel kapitaal dragen dat niet alleen over aan hun kinderen, zij sluiten ook het best aan bij de relatief hoogopgeleide leerkrachten en hun waarden (hoewel ze ook eerder teleurgesteld zijn in het niveau van leerkrachten en kritiek hebben). Daarnaast zijn deze ouders mondig, ze grijpen eerder in en kunnen ook andere bronnen in hun netwerk inzetten als de zaken niet gaan zoals zij willen.

Kinderen van ouders met een goede opleiding en bijbehorende sociaal-economische positie, hebben dus de beste onderwijskansen. Wanneer het nu gaat over ouderbetrokkenheid, gericht op schoolresultaten, blijkt dat de belangrijkste component ervan, het opleidingsniveau van de ouders, niet te beïnvloeden is. Andersom is er geen onderzoek dat wijst op het tekortschieten van ouders. Immers, anders zou de invloed van het schoolniveau van de ouders op de prestaties van hun kinderen niet zo groot zijn. We kunnen er daarom vanuit gaan dat het met de ouderbetrokkenheid van de goed opgeleide ouders wel goed zit. De kennis is er, ouders willen het beste voor hun kinderen en weten dat meestal ook voor elkaar te krijgen.

Bij de lager opgeleide ouders is die wil er óók, maar zij weten vaak niet precies wat zij moeten doen om hun kind te ondersteunen. Maar bovenal missen zij het benodigde culturele kapitaal. Ouderbetrokkenheid in die zin is dus eerder een kwestie van vermogen en onvermogen, dan van wil of onwil. Maar voor alle ouders geldt dat niet alleen informatie over hun kind en de gang van zaken op school van essentieel belang is, maar ook duidelijke informatie of instructie over wat de school van hen verwacht. Want dat is niet bij alle ouders vanzelfsprekend bekend. De echte toegevoegde waarde van ouderbetrokkenheid ligt in de communicatie tussen school en ouders.

c. Ouderbetrokkenheid in de samenleving

Een van de belangrijkste ontwikkelingen in de afgelopen decennia, is dat het opvoeden een 'eenzame' aangelegenheid lijkt te zijn geworden. Werden kinderen voorheen door de gemeenschap: het dorp, de familie, de kerkgemeenschap opgevoed, tegenwoordig zijn ouders veel geïsoleerder of hebben hun individuele netwerken. Directe familie is kleiner en/of woont verder weg, de gezinnen zijn kleiner, buren hebben niet vanzelfsprekend dezelfde opvattingen, de kerk speelt een veel kleinere rol en de buurt of het stadsdeel is veel anoniemer geworden.

Het lijkt erop dat ouderbetrokkenheid, de samenwerking tussen ouders en scholen en de gemeenschap die zij op die manier vormen, een bindmiddel is gaan worden of kan gaan worden, die de gaten in de samenleving moet gaan opvullen. Hoogleraar in de Pedagogiek Micha de Winter duidt dit aan met de term 'Pedagogische Civil Society' (De Winter, 2011); opvoeden is niet alleen een taak van de ouders, alle volwassenen in de leefomgeving van het kind hebben die taak in verbinding met elkaar. Deze term duikt vaak op in diverse modellen voor ouderbetrokkenheid, die naast de leer- en opvoedingsdoelen ook een maatschappelijke functie voor ouderbetrokkenheid zien weggelegd. De school heeft hierin niet alleen een functie voor ouders en kinderen, maar ook voor de buurt of directe omgeving. Het risico is wel dat de school op die manier een nog grotere maatschappelijke taak krijgt, waarbij leerkrachten niet alleen les geven en kinderen helpen in hun ontwikkeling, maar ook nog de ouders moeten gaan "opvoeden" en ze helpen integreren in de samenleving, of de sociale cohesie in de buurt moet vergroten.

d. Ouderbetrokkenheid is communicatie

In de huidige tijd en in deze samenleving is ouderbetrokkenheid (in de betekenis van communicatie tussen school en ouders) een noodzaak geworden, zowel voor ouders als voor scholen. Het is wel belangrijk om te beseffen dat ouders en scholen daar heel verschillend in kunnen staan.

Het is daarom van belang dat scholen zich hiervan bewust zijn en visie en beleid op ouderbetrokkenheid ontwikkelen en de manier waarop zij die vorm willen geven. Wat verstaat de school onder ouderbetrokkenheid? Wie zijn de ouders en wat verstaan zij onder ouderbetrokkenheid? Hiertoe is voortdurende interactie noodzakelijk, ook nadat de visie is gevormd. Scholen moeten kijken hoe hun boodschap bij ouders overkomt. Helderheid en kaders stellen zijn hierin de basis.

Dit geldt ook voor de positie die de school in de buurt wil innemen; samenwerking en inbedding in de buurt is een kwestie van bewustwording en communicatie.

Tegelijkertijd is en blijft communicatie mensenwerk. Gezien het voorgaande is duidelijk dat zowel ouders als scholen de afgelopen decennia steeds verder onder druk zijn komen te staan. En onder druk verloopt communicatie niet altijd vlekkeloos. In dat geval is het zaak om verwachtingen helder te krijgen: de verwachtingen van de school aan ouders, de verwachtingen van ouders aan school of aan de leerkracht. Pas dan kan gekeken worden in hoeverre deze verwachtingen realistisch en haalbaar zijn. Bovenal moet het besef overheersen dat scholen in deze tijd, in deze samenleving, niet kunnen zonder de medewerking en instemming van de ouders. Net zomin als ouders hun complexe taken kunnen uitvoeren zonder medewerking en ondersteuning van de scholen.

Het is wellicht al duidelijk dat wij in het kader van dit project ons vooral richten op ouderbetrokkenheid, omdat deze van invloed is op de ontwikkeling van de leerlingen. We spreken hierbij over samenwerking tussen ouders en school omdat dat recht doet aan het idee van een gezamenlijke verantwoordelijkheid van school en ouders. Hiervoor werd door Rooijen en De Wit de term ‘educatief partnerschap’ geïntroduceerd (Rooijen & De Wit, 2004). In hoofdstuk 2.3 wordt nader op deze term ingegaan.

2.3 Wat is educatief partnerschap?

Voor de samenwerking tussen ouders en leerkrachten wordt vaak de term ‘partnerschap’ gebezigd. Educatief (of pedagogisch) partnerschap wordt dan omschreven als: “een wederzijdse betrokkenheid van ouders en school teneinde optimale omstandigheden te realiseren voor de ontwikkeling en het leren van kinderen, thuis en op school. Daartoe gaan ze met elkaar in gesprek en werken ze zoveel mogelijk samen.” (Van Rooijen & De Wit, 2004)

Educatief partnerschap is geen doel op zich, maar is gefundeerd op een tweetal nauw met elkaar verbonden pijlers:

1. Het besef dat zowel ouders als school nauw betrokken zijn bij de opvoeding en de begeleiding van kinderen en een gezamenlijk belang hebben, namelijk: optimale omstandigheden scheppen voor de ontwikkeling en het leren van het kind, thuis en op school;
2. De overtuiging dat je samen meer kunt bereiken in de opvoeding en begeleiding van kinderen dan ieder op zich. En dat is belangrijk in een tijd waarin beide partners steeds vaker merken dat problemen waartegen ze aanlopen, hun eigen probleemoplossend vermogen te boven gaan.

Educatief partnerschap richt zich op het realiseren van 3 algemene doelen, te weten:

Doelen	Gericht op
Pedagogisch doel	Het realiseren van enige afstemming in opvoedend denken en handelen, dus in de benadering van kinderen, thuis en op school
Organisatorisch doel	Het optimaliseren van het reilen en zeilen van de school als organisatie en gemeenschap, mede door de inbreng van ouders
Democratisch doel	Het informeel en formeel meedenken en meebeslissen van ouders met de school en het afleggen van verantwoording door de school over haar werk aan ouders

(Beek et al, 2007)

Er worden verschillende vormen van partnerschap onderscheiden:

- Ouderbetrokkenheid thuis (samen lezen, helpen bij huiswerk, praten over school)
- Contact tussen leraren en ouders (elkaar informeren, verwachtingen uitspreken, de voortgang van de kinderen bespreken, nieuwsbrieven versturen en lezen)
- Betrokkenheid op school (ouderparticipatie). Informele participatie: vrijwilligerswerk op school; formele participatie: bestuurlijke participatie, inspraak

Ouderbetrokkenheid thuis wordt ook wel onderwijsondersteunend vermogen genoemd; de mate waarin ouders in staat zijn om dit te realiseren is gerelateerd aan het opleidingsniveau van de ouders, de kwaliteit van het thuismilieu.

Zie ook tabel vormen van wederzijdse betrokkenheid, bijlage 1

2.4 Wat betekent Ouderbetrokkenheid als opdracht voor de basisschool?

Er is al vastgesteld dat leeropbrengsten van kinderen een positieve ontwikkeling doormaken als ouders betrokken zijn (en blijven) bij de schoolontwikkeling van hun kind. Niet alleen door contacten met leerkrachten en school te onderhouden, maar ook door in gesprek te gaan met hun kinderen over hun ervaringen op school en interesse te tonen in hetgeen hun kind op school leert. Daarnaast heeft de invoering van passend onderwijs er voor gezorgd dat ouders een belangrijkere rol is toebedeeld als het gaat om de begeleiding van hun kind op school.

Veel basisscholen worstelen nog met de wijze waarop zij betrokkenheid van ouders kunnen vergroten. Dit vraagt om een andere kijk op omgang met ouders. Een goede mate van ouderbetrokkenheid staat of valt met de wijze waarop samenwerking tussen ouders en school, uitgaande van gelijkwaardigheid, vorm wordt gegeven. Tot voor kort was de rol van de school die van 'bepaler' en die van de ouders 'volger' maar om echt samen te werken als partners is een andere houding en visie nodig. Veel leerkrachten zijn nog zoekende hierin; het vraagt van hen een professionele attitude.

Veel scholen werken aan het vormgeven van educatief partnerschap. Ze willen een wederzijdse betrokkenheid van ouders en school realiseren teneinde optimale omstandigheden te realiseren voor de ontwikkeling en het leren van kinderen, thuis en op school, door met elkaar in gesprek te gaan en zoveel mogelijk samen te werken.

Een voorbeeld van hoe het idee van educatief partnerschap wordt uitgewerkt is de Partnerschapschool, opgezet als pilot door de Stichting Scala te Heusden (www.scalascholen.nl). Vanuit het uitgangspunt dat ouders goed in staat zijn om hun kind te ondersteunen bij de leerontwikkeling, worden ouders ingezet om hun kind constructief te begeleiden bij het aanleren van instrumentale vaardigheden. De leerkracht coacht hierbij de ouders, die vervolgens hun kind daarin verder begeleiden. Dit kan zowel op school als thuis gebeuren. Het principe van de Partnerschapschool gaat er vanuit dat ouders méér betrokken raken bij de (leer-)ontwikkeling van hun kind als zij ook tools in handen krijgen hoe zij hun kind daarin het best kunnen begeleiden.

Een ziens- en werkwijze van de laatste jaren is Ouderbetrokkenheid 3.0, ontwikkeld door het CPS (De Vries, 2013). Ouderbetrokkenheid 3.0 is een manier van denken die school en ouders helpt om goed en slim samen te werken. Een denkwijze die helpt om elkaar te begrijpen. En dat is prettig, want als we herkennen waar de belangen overeenkomen en waar ze elkaar versterken, dan geeft dat nieuwe inzichten en betrokkenheid op elkaar en de gehele school. En dan wordt ouderbetrokkenheid veel meer een gelijkwaardige en niet-vrijblijvende samenwerking, waarin ouders en school vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid werken aan de (school)ontwikkeling van het kind (de leerling). Ouderbetrokkenheid 3.0 gaat ervan uit dat de samenwerking tussen school en ouders consequent wordt vormgegeven met als gevolg dat school en ouders in alles gelijkwaardig zijn. De school en ouders zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de schoolontwikkeling van het kind. Herbij erkennen ze elkaars professionele en emotionele deskundigheid.

Voor de vormgeving van ouderbetrokkenheid 3.0 in de praktijk worden vier essentiële ingrediënten genoemd:

1. Een startgesprek aan het begin van ieder schooljaar: met ouders, leerling en leraar.
2. Een individueel gespreksarrangement: op basis van de ontwikkelingsbehoefte van de leerling spreken school, ouders en leerling de frequentie en vorm van contact af.
3. Een nieuwjaarsreceptie in augustus: in iedere groep leren ouders en kinderen elkaar direct in augustus (opnieuw) kennen waardoor de betrokkenheid op elkaar al vanaf het begin van het jaar ontstaat.
4. Ouders als 'buddy'.

Wanneer bovenstaande vier ingrediënten consequent worden toegepast wordt Ouderbetrokkenheid 3.0 gerealiseerd. Niet alleen in aanpak. Het bewerkstelligt ook een omslag in denken over de samenwerking tussen school en ouders. Alle partijen gaan zien waar ze elkaar nodig hebben én versterken als het gaat om de ontwikkeling van het kind. De waardevolle nieuwe ideeën die ontstaan om kinderen te laten leren, zijn de blijvende motivatie (De Vries, 2013).

2.5 Wat betekent Ouderbetrokkenheid als opdracht voor de pabo-opleiding?

De vernieuwde kijk op de samenwerking tussen ouders en school vraagt om startende leerkrachten die voorbereid zijn op het samenwerken met ouders. We hebben geconcludeerd dat er op dit moment in de opleiding nog (te) weinig aandacht voor is. Uit onderzoek blijkt dat startende leerkrachten zich onvoldoende toegerust voelen om op een goede wijze de samenwerking met ouders vorm te geven en dat levert in een aantal gevallen stress op. Onderzoek van het CPS (Maas & Stroetinga, 2013) naar de aandacht voor ouderbetrokkenheid in de lerarenopleiding leverde het beeld op dat studenten de omgang met ouders lastig vinden en begeleiding vanuit de opleiding daarin missen. (zie bijlage 2).

Uit de conclusies van dit onderzoek blijkt dat:

- Studenten en opleiders het leren samenwerken met ouders belangrijk vinden
- Studenten in het PO eerder en vaker dan opleiders denken in aanraking komen met ouders op informele momenten
- Studenten in PO en VO minder vaak dan opleiders denken op formele momenten gesprekken met ouders kunnen oefenen
- Opleiders niet goed op de hoogte zijn van wat studenten ervaren tijdens de stage rond het samenwerken met ouders
- Studenten en opleiders goed leren samenwerken met ouders belangrijk vinden in de opleiding
- De meerderheid van studenten en opleiders niet tevreden is over de aandacht in de opleiding voor het leren samenwerken met ouders
- Studenten in hun opleiding minder tips en training krijgen over samenwerken met ouders dan ze wensen en daarom te weinig voorbereid beginnen aan hun loopbaan in het onderwijs.

Volgens een vijfde van de schoolleiders in onderzoek van Epstein (2003) zijn de leerkrachten niet capabel om allochtone ouders en ouders uit lagere sociale milieus meer bij school te betrekken. Deze schoolleiders vinden dus dat leerkrachten niet de vaardigheden hebben om een effectieve bijdrage te leveren aan het vergroten van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie. Hierin is ook een schone taak voor de lerarenopleiding weggelegd.

In de eerder genoemde review-studie van Bakker e.a (2013) is gekeken naar de professionalisering van leerkrachten en dat leverde aandachtspunten op om de rol van leerkrachten inzake ouderbetrokkenheid te versterken. Er zou gestreefd moeten worden naar het realiseren van een aantal condities, namelijk

- 1) een positieve en onbevooroordeelde houding,
- 2) een open en transparante communicatie,
- 3) het geven van concrete en praktisch bruikbare adviezen, en
- 4) frequent contact hebben met de ouders over de voortgang van hun kind, al dan niet met behulp van digitale middelen.

Om deze condities te realiseren is het van belang om leraren te ondersteunen in het versterken van hun interculturele sensitiviteit. Dit kan worden gestimuleerd door het volgen van een training interculturele communicatie of het afleggen van huisbezoeken. Daarnaast is het reflecteren op praktijkervaringen met ouders een effectief gebleken aanpak om leraren zich bewust te laten worden van hun attitude jegens ouders en om het contact met hen te verbeteren.

3. INVENTARISATIE AANPAK OUDERBETROKKENHEID OP DE DEELNEMENDE BASISCHOLEN

3.1 Oudercontacten op de deelnemende scholen (2014).

Het leerteam heeft bij de start een inventarisatie gemaakt van de praktijk van oudercontacten binnen de acht basisscholen die deelnemen aan het leerteam. Deze inventarisatie betreft zowel activiteiten rond ouderparticipatie als ouderbetrokkenheid. De indeling van activiteiten op het gebied van meeleven-meehelpen-meedenken en meebeslissen is gebaseerd op de vormen van wederzijdse betrokkenheid om doelen van educatief partnerschap te realiseren (Beek et al, 2007). (Het format 'Educatief Partnerschap' dat voor deze inventarisatie gebruikt is te vinden in bijlage 1)

Door deze nulmeting kregen we in beeld dat de deelnemende scholen nog in hun opmars zitten wat betreft het structureel betrekken van ouders bij de schoolontwikkeling en het inrichten van het onderwijsleerproces van hun kinderen. De nieuwste inzichten en theorieën zijn bij de start van het project nog niet overal doorgevoerd.

3.2 Ouderbetrokkenheid in de stagebegeleiding

De schoolopleiders (SO-ers) hebben tot taak om het werkpleklers op de basisschool te coördineren en te begeleiden. Zo organiseren zij intervisie met studenten, gesprekken met studenten en praktijkopleiders en/of instituutopleiders, evaluatiemomenten en train de trainer bijeenkomsten. Bekeken is hoeveel aandacht het thema ouderbetrokkenheid krijgt in het werkpleklers op de deelnemende scholen. Om dit vast te kunnen stellen is bij studenten van de HU een enquête afgenomen en zijn de schoolopleiders dit binnen hun eigen scholen nagegaan.

Nog niet bij alle schoolopleiders was het thema ouderbetrokkenheid opgenomen in de jaarplanning. Hier zijn de schoolopleiders van de deelnemende scholen mee aan de slag gegaan binnen hun eigen scholen. Inmiddels heeft elke deelnemende school ouderbetrokkenheid opgenomen in de jaarplanning. Het strekt tot aanbeveling om dit thema binnen elke opleidingsschool een vaste plek te geven en alle praktijkopleiders op de hoogte te brengen van wat er in welk jaar op dit gebied van een student verwacht wordt. Studenten dienen tevens meegenomen te worden in de visie en missie van de school v.w.b. het samenwerken met ouders.

Het is belangrijk om cyclisch intervisiemomenten op de praktijkscholen in te plannen rond het thema ouderbetrokkenheid en studenten kansen te bieden om daadwerkelijk met oudercontacten aan de slag te gaan.

Het leerteam heeft hiertoe een leerlijn ontwikkeld (zie bijlage 3)

4. OUDERBETROKKENHEID IN HUIDIGE CURRICULUM VAN DE PABO

4.1 Beginsituatie op de HU-pabo

In het opleidingsprofiel van HUpabo is er aandacht voor samenwerken met ouders in diverse kern- en deeltaken vastgelegd. De studenten moeten werken aan hun ontwikkeling naar startbekwaamheid en doen dat voornamelijk in de stage. De opleidingsschool moet de student ruimte geven om zich op dit punt te kunnen ontwikkelen.

Daarnaast is er aandacht voor dit thema in de onderwijseenheden op de opleiding. In jaar 1 komen in de module Pedagogisch handelen en communiceren met jonge kinderen in de dagopleiding de volgende algemene communicatievaardigheden aan de orde: ik-boodschap, effectieve complimenten en kritiek. In jaar 3 wordt er meer uitgebreid ingegaan op samenwerken met ouders in het kader van passend onderwijs en omgaan met diversiteit aan ouders; ook komen de volgende vaardigheden aan de orde: non-verbale communicatie, vooroordelen en stereotypen, theorie van Watzlawick, het oplossen van conflicten, luisteren, empathisch reageren en feedback geven.

In het beoordelingsformulier van de stage/werkplekleren is het volgende opgenomen m.b.t. professioneel communiceren met volwassenen:

- Jaar 1: Contact leggen met en constructief reageren op anderen in diverse rollen.
- Jaar 2: Contact leggen met en constructief reageren op anderen in diverse rollen.
- Jaar 3: Communicatievaardigheden gericht inzetten bij leggen van contact met en constructief reageren op anderen in diverse rollen.
- Jaar 4: Communicatievaardigheden gericht inzetten bij leggen van contact met en constructief reageren op anderen in diverse rollen.

Samengevat kan geconcludeerd worden dat de aandacht voor het specifieke onderwerp 'ouderbetrokkenheid' summier is en dat criteria voor de praktijk weinig richting geven.

4.2 Ervaringen studenten m.b.t. aandacht Ouderbetrokkenheid in opleiding en werkveld

Ouderbetrokkenheid is in 2012 door het ministerie van OC&W stevig op de kaart gezet in een landelijk meerjarenproject 'Ouders & school samen'. Het onderwerp kreeg aandacht in alle sectoren van het onderwijs. Dit resulteerde in een landelijk onderzoek door CPS naar opvattingen van opleiders en studenten van lerarenopleidingen onder de titel 'Zet ouders op de kaart! Lerarenopleidingen onder de loep.' (Maas & Stroetinga, 2013) In bijlage 2 een uitgebreide samenvatting van de resultaten. Om een volledig beeld te krijgen van hoe de studenten van HUpabo de aandacht voor dit thema in de opleiding ervaren is er een enquête uitgezet (januari 2017) waarvan de resultaten hieronder worden samengevat.

Doel van de enquête

Meer inzicht krijgen op de beleving en ervaringen van studenten op zowel de stagescholen als op de Pabo rondom samenwerking ouders en school. De enquête bestond uit 13 stellingen, welke op een vijfpuntschaal konden worden beoordeeld (helemaal mee eens tot helemaal mee oneens). In bijlage 4 is een in percentages uitgewerkt vragenformulier te vinden.

Uitkomsten t.o.v. de opleidingsscholen.

Over het algemeen zijn de studenten tevreden over hoe zij zich bij dit onderdeel betrokken voelen. Ruim 93% geeft aan goed/voldoende zicht te hebben op de diverse vormen van oudercontacten op de opleidingsschool. Als het om de begeleiding in oudercontacten gaat, is de praktijkopleider daar volgens de student het meest bij betrokken; de schoolopleider is in dit proces in de meeste gevallen minder in beeld.

Als het gaat over de verwachting dat de student oudergesprekken (zelfstandig) voert, zijn de meningen duidelijk verdeeld. Een reden kan liggen in het feit dat de enquête is ingevuld door studenten uit verschillende opleidingsjaren (niet alle leerjaren hebben in hun programma het voeren van oudergesprekken als praktijkopdracht staan). Wellicht speelt hierin ook een rol dat stagescholen studenten niet snel een dergelijk gesprek laten voeren.

Nog niet alle praktijkopleiders nemen hun studenten mee in de voorbereiding van een oudergesprek (40% geeft aan dit (helemaal) niet mee te maken en 30% geeft aan hierin neutraal te staan). Daarentegen geven studenten voldoende tot goed tevreden te zijn over de ruimte die zij binnen de opleidingsschool krijgen om te leren op het gebied van samenwerking met ouders (48% voldoende tot goed).

De visie van opleidingsscholen op het gebied van samenwerking met ouders is voor de meeste studenten voldoende helder. Toch is er nog een percentage van bijna 20% dat de visie onvoldoende kent. Los van de visie-kennis geven de studenten aan dat het team van hun opleidingsschool uitstraalt samenwerking met ouders erg belangrijk te vinden (78% is het met deze stelling (helemaal) eens.)

Uitkomsten t.o.v. de opleiding.

Afgaande op de resultaten bij de stellingen die gericht zijn op de opleiding is er nog wel het een en ander te verbeteren.

Zo geeft slechts 18% aan voldoende op de hoogte te zijn van theorie rond het thema samenwerking ouders en school tegenover 52% dat aangeeft onvoldoende/in het geheel niet op de hoogte te zijn. Oefenen van oudergesprekken is kennelijk niet of nauwelijks onderdeel van de opleiding: 90% geeft aan het met deze stelling oneens te zijn. De stelling "ik voel mij bekwaam in de omgang met ouders op de opleidingsschool" scoort daarentegen weer hoger: 40%. Oneens met deze stelling is nog 15% van de studenten.

Samenvatting en conclusies.

Studenten krijgen vooral in de praktijk met directe oudercontacten te maken en dat is natuurlijk logisch. De meeste stagescholen bieden de studenten voldoende gelegenheid om hiermee te oefen-

nen. Daarbij is het in de eerste twee opleidingsjaren vooral nog passief (aanwezig zijn bij gesprekken/informatie vanuit de praktijkopleider). Actief wordt het pas in de laatste studiejaren. In hoeverre studenten goed voorbereid zijn op (lastige) oudergesprekken blijft nog wel de vraag. In de praktijk blijken toch veel startende leerkrachten moeite te hebben met het voeren van oudergesprekken en dan met name gesprekken die vallen onder 'slecht nieuwsgesprek'. In de stagescholen zou hiervoor nog meer expliciet aandacht voor moeten/kunnen zijn.

In de opleiding wordt duidelijk nog te weinig tijd en aandacht aan samenwerking met ouders besteed. Studenten geven aan zich hierin vanuit de opleiding te weinig gesteund te voelen; er is duidelijk een behoefte om ook op de opleiding hier meer mee aan de gang te gaan, zowel vanuit de theoretische als vanuit de praktische kant. Meer aandacht hiervoor is aan te bevelen, zeker ook nu samenwerking tussen ouders en school vanuit de educatieve partnerschapsgedachte in het werkveld steeds meer vorm krijgt en er wettelijke richtlijnen zijn op welke wijze ouders betrokken dienen te worden bij de schoolontwikkeling van hun kind.

Het is dan ook wenselijk dat opleiding en opleidingsscholen daarin (blijven) samenwerken, zodat de student zowel theoretisch als praktisch beter is voorbereid op de samenwerking met ouders.

5. OPBRENGSTEN VOOR WERKVELD EN CURRICULUM VAN DE PABO

Binnen het werkveld en het curriculum van de Pabo zijn er naar aanleiding van de leerteambijeenkomsten, de uitkomsten van de enquête van de studenten, de theorie en de bijeenkomst met Peter de Vries verbeteringen aangebracht binnen het werkveld en het curriculum van de Pabo. De scholen waarbij de leerteamleden werken, hebben hun jaarplanning aangepast op de leerlijn. Schoolopleiders zijn nu gericht op het opleiden van studenten op het gebied van het omgaan met ouders. Daarnaast richten ze zich op het trainen van de praktijkopleiders. Binnen de Pabo zijn er aanpassingen gedaan binnen de module Couleur Locale. De kennis van Peter de Vries met betrekking tot ouderbetrokkenheid 3.0 wordt behandeld en binnen de bijeenkomsten wordt er kennis gegeven over diverse oudergesprekken en deze kennis wordt vervolgens geoefend in groepen van vier studenten aan de hand van gegeven casussen of aan de hand van hun eigen meegenomen casus uit de praktijk van hun stagescholen. Daarnaast is er binnen de stagebeoordeling een opbouw rond het contact met ouders uitgewerkt. De opbouw start in jaar 1 met het oriënteren op de taken en rollen in een team en op het af en toe samenwerken met ouders. In jaar 2 betreft de student actief de ouders binnen en buiten de groep en voert hij een gepland gesprek met ouders. In jaar 3 voert de student meerdere gesprekken met ouders en in jaar 4 voert de student indien mogelijk alle gesprekken met meerdere ouders en andere professionals.

6. LEERLIJN OUDERBETROKKENHEID IN CURRICULUM & WERKVELD

Om studenten en startende leerkrachten optimaal voor te bereiden op het professioneel samenwerken met ouders heeft het leerteam de bevindingen uit de literatuur en de enquêtes, en de behoeften van studenten zelf verwerkt in één doorgaande leerlijn, met daarin activiteiten voor zowel het werkveld als de pabo.

Bij het opstellen van de leerlijn zijn we uitgegaan van 3-5 belangrijke componenten op het gebied van 'omgang met ouders':

- Informatievoorziening (kennis van en participatie in), waarbij ook aandacht is voor social media en andere digitale communicatie met ouders.
- Gespreksvoering
- Ouderparticipatie
- Ouderbetrokkenheid

Daarnaast is er ook gerichte aandacht voor de ontwikkeling van de eigen professionele identiteit. De uitgewerkte leerlijn is te vinden in bijlage 3.

Cluster 3: Ouderparticipatie

In jaar 1 is de student voornamelijk toevoerder bij alle vormen van ouderparticipatie. De praktijkopleider informeert en instrueert. De instituutsopleider geeft uitleg van alle functies.

In jaar 2, 3 en 4 is de student meer actief en vaker aanwezig bij werkgroepen waarin ouders en leerkrachten participeren. De praktijkopleider informeert en instrueert. De instituutsopleider richt zich meer op de activiteiten van de student binnen verschillende werkgroepen.

In de tabel hieronder een overzicht van doelen en activiteiten per cluster om uit te voeren binnen het werkplekleren. Studenten moeten worden voorbereid en toegerust om deze doelen en taken te realiseren. Hier ligt ook een belangrijke rol voor de pabo. In de betreffende leerjaren zal er op de opleiding meer aandacht moeten zijn voor dit thema binnen het curriculum.

7. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Naar aanleiding van alle bevindingen rondom het onderzoek en de bevindingen rond het thema Ouderbetrokkenheid trekt het leerteam de conclusie dat er op dit gebied nog veel winst is te behalen; zowel bij de scholen als binnen de opleiding. Ervaringen opdoen én theoretische achtergronden verkrijgen zijn voorwaarden om competent te worden in het aangaan van (professionele) oudercontacten en daaruit voortvloeiend: het samenwerken met ouders. Tevens is ook van groot belang dit onderdeel in de inductiefase een prominente plek te geven bij de begeleiding van de startende leerkracht. Op dit moment is er voor zowel studenten als startende leerkrachten nog onvoldoende gericht aandacht voor.

Het leerteam doet hierbij de volgende aanbevelingen:

De leerlijn onder de aandacht brengen bij alle schoolopleiders, praktijkopleiders en docenten van de hogeschool.

Voor de opleiding:

- Er komt meer aandacht voor de samenwerking met ouders en het oefenen van gesprekstechnieken in het curriculum van de pabo; in de vorm van het aanbieden van een theoretisch kader, als het inoefenen van (communicatie-)vaardigheden en uitvoeren van beroepsopdrachten.
- Verdere aanpassingen verfijningen binnen de bestaande lessen en bijeenkomsten van het huidige curriculum worden geïnitieerd, begeleid, gecoördineerd en gemonitord. Op deze manier wordt voorkomen dat (nieuwe) interventies losse initiatieven zijn of blijven en wordt een doorgaande leerlijn gewaarborgd in het optimaal opleiden en begeleiden van studenten.
- Er komt een jaarlijks evaluatiemoment voor S&W'ers en andere betrokkenen binnen de Pabo.
- Verder worden er extra activiteiten georganiseerd en ontwikkeld om studenten adequater te kunnen voorbereiden op de samenwerking met ouders.
 - Een keuzemodule en/of minor 'Samenwerken met ouders' of 'School en omgeving', waarbij rolspel een element is. Het bieden van een verdiepend theoretisch kader en het oefenen van gesprekstechnieken zal, naast eigen ervaringen, casuïstiek en behoeften van studenten centraal staan. Door het opzetten van een minor beklemtoont de opleiding het belang van samenwerking met ouders en krijgt de student de mogelijkheid om zich beter te verdiepen.
 - Een jaarlijkse masterclass voor 4e jaars studenten en startende leerkrachten.
 - Een module 'Samenwerking met ouders' voor post-HBO

Voor de Praktijkscholen:

- Praktijkopleiders nemen het thema samenwerken met ouders integraal op te nemen in de begeleiding van studenten.

Door praktijkopleiders te wijzen op het belang van dit beroepsaspect én door handhaving van de activiteiten beschreven in de matrices, zal dit onderdeel krachtiger worden weggezet in de totale begeleiding van de student.
- Praktijkscholen gebruiken de leerlijn als doorgaande leerlijn voor de studenten.

Door het gebruik van deze matrices krijgt de student gedurende zijn opleiding mogelijkheden mee om zich verder op dit gebied te kunnen ontwikkelen.
- Er wordt jaarlijks een bijeenkomst voor schoolopleiders op bestuursniveau georganiseerd, waarbij eigen jaarplanning, stageboek en doelen i.r.t. de leerlijn centraal staan en aangevuld/ toegespitst worden naar schooleigen wensen.

Voor de student en/of startende leerkrachten:

- Studenten en startende leerkrachten nemen in hun POP een leerdoel op te nemen m.b.t. thema samenwerken met ouders en ouderbetrokkenheid. Door het opnemen van een leerdoel in het persoonlijk ontwikkelingsplan van de student wordt deze gewezen op het belang van dit beroepsaspect.

Voor de schoolbesturen:

- Schoolbesturen laten de samenwerking met ouders een integraal onderdeel zijn van het schoolbeleid, waarbij hiervoor specifieke aandacht noodzakelijk is in de inductiefase van de startende leerkracht. Door op dit onderdeel specifiek beleid te maken én te hanteren geeft het scholen steun in de verdere uitwerking van de samenwerking tussen school en ouders én straalt het bestuur uit dat ook zij ouderbetrokkenheid van groot belang achten.
- Interne en externe coaches adviseren en ondersteunen startende leerkrachten cyclisch rond de samenwerking met ouders. In hun jaarplan is dit onderwerp expliciet opgenomen.
- Er komt een training 'Samenwerking met de omgeving' voorstartende leerkrachten (en andere geïnteresseerden); mogelijk als aanvulling op het bestaande inductietraject, of als vrije keuze voor verdere professionalisering
- Waar wenselijk kunnen scholen of besturen advies en ondersteuning krijgen bij implementatie van de leerlijn binnen eigen school/ bestuur.

Overige aanbevelingen:

- Het leerteam komt jaarlijks bijeen met om de nieuwste ontwikkelingen te bespreken, te evalueren en de samenwerking te bestendigen.
- Binnen de opleiding voor de schoolopleiders wordt gericht aandacht besteed aan de begeleiding rond ouderbetrokkenheid en pesten, waarbij de leerlijnen als uitgangspunt genomen worden.
- Bij het behalen van het Keurmerk Opleidingschool (door auditcommissie) wordt gecheckt of er voldoende aandacht besteed wordt aan de begeleiding omtrent de thema's ouderbetrokkenheid en pesten.

8. LITERATUUR

- Bakker, J., Denessen, E., Denissen, M., Oolbekkink-Marchand, H. (2013). *Leraren en ouderbetrokkenheid - een reviewstudie*. Radboud Universiteit: Nijmegen
- Beek, S., A. van Rooijen & C. de Wit (2007). *Samen kun je meer dan alleen. Educatief partnerschap met ouders in primair en voortgezet onderwijs*. Q*Primair Den Haag en KPC Groep 's-Hertogenbosch (pdf op Sharepoint)
- Dartel, N. van, J. Schellings, (2007). *De formele positie van ouders in het onderwijs. Werkgroep ouderbetrokkenheid, ingesteld naar aanleiding van de intentieverklaring Versterking School-Ouderbetrokkenheid*.
- Epstein, J. (2003). No contest. Why preservice and inservice training education are needed for effective programs of school, family and community partnerships. In S. Castelli, M. Mendel, & B. Ravn (Eds.), *School, Family, and Community Partnership in a World of Differences and Changes* (pp. 190-208). Gdansk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdanskiego.
- Have, E. ten, Kassenberg, A., Logtenberg, R.(2016). De ervaringen van beginnende en ervaren leerkrachten in het contact met ouders, In *Pedagogiek, Jrg. 36 (december 2016) nr. 3*, Themanummer: Onderwijs en Ouderbetrokkenheid, p 227.
- Keulen, A. van, A. van Beurden, T. Pels.(2010). *Van alles wat meenemen. Diversiteit in opvoedingsstijlen in Nederland*. Bussum: Coutinho
- Maas, J., Stroetinga, M.(2013). *Zet ouders op de kaart. Lerarenopleidingen onder de loep*. Ministerie O,C & W. (2016). *Gelijke kansen in het onderwijs. Kamerbrief*, Den Haag
- Rooijen, A. & C. de Wit (2004). *School en ouders als partners: van visie naar praktijk. Een handreiking voor basisscholen*. Den Haag: NKO
- Stigt, M. van. (2013). *Een kleine geschiedenis van ouderbetrokkenheid*
- Vries, P. de. (2013). *Ouderbetrokkenheid 3.0. Van informeren naar samenwerken*. CPS
- Wit, C. de. (2008). *Educatief partnerschap tussen ouders en school. Visie en praktijk op Wittering.nl*. 's-Hertogenbosch: KPC Groep
- Winter, M. de. (2011), *Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding*, SWP Uitgeverij, Amsterdam
- Woltjer, G. & Janssens, H. (2014). *Hoe ga je om met kinderen op school?* Groningen/Houten: Noordhoff. Hoofdstuk 4, 5, 7, 15 en 17.
<http://www.scalascholen.nl/home/leren-met-ouders/artikelen-2013-2015/#watis> Wat is de partnerschapschool?

BIJLAGE 1

VORMEN VAN WEDERZIJDSE BETROKKENHEID (EDUCATIEF PARTNERSCHAP)

Vorm	Meeleven	Meehelpen	Meedenken	Meebestissen
Richting				
Ouders > eigen kind als leerling	1	2	3	4
Ouders > groep/klas en de school	5	6	7	8
De school > ouders/thuis	9	10	11	12

BETROKKENHEID

PARTICIPATIE

BIJLAGE 2 Zet ouders op de kaart.

Lerarenopleidingen onder de loep (Maas & Stroetinga, 2013)

Het onderzoek werd opgebouwd langs drie lijnen: algemene opvattingen over de samenwerking tussen ouders en school, ervaringen in de stage en ervaringen binnen de opleiding. In totaal hebben 1.473 respondenten een digitale vragenlijst ingevuld, waarvan 81% studenten en 19% opleiders. Van de respondenten was 13% afkomstig uit lerarenopleidingen voor het VO en 87% uit de opleidingen voor het PO. In de hierna gepresenteerde cijfers wordt ingegaan op de antwoorden van de vierdejaars PABO studenten. Deze responsgroep is dusdanig groot (257 studenten) dat dit een representatief beeld oplevert.

Een eerste beeld dat uit het onderzoek naar voren komt, is dat opleiders en studenten de samenwerking tussen ouders en leraren belangrijk vinden. Zo zegt 98% dat een goede samenwerking tussen leraar en ouders de leerprestaties van het kind bevordert. Ook erkent 99% van de studenten en opleiders dat ouders de leraar cruciale informatie over het kind kunnen bieden. Maar liefst 97% van de respondenten vindt het essentieel om in de lerarenopleiding goed te leren samenwerken met ouders. Hieruit is te concluderen dat alle betrokkenen vinden, dat de samenwerking tussen ouders en leraren aandacht verdient. Er is dus sprake van een positieve visie op het samenwerken met ouders onder studenten en opleiders.

Pabo studenten geven aan dat zij tijdens hun stage vaak informeel contact hebben met ouders. Van de eerstejaars studenten op de PABO zegt 95% al ouders op de stage gesproken te hebben. In het vierde jaar hebben alle studenten van de PABO met ouders gesproken. Wanneer gekeken wordt naar formele momenten die studenten bijwonen, zoals 10 minutengesprekken of informatieavonden, dan zegt 49% vd studenten nooit aanwezig te zijn geweest bij een informatieavond. De 10 minutengesprekken geven eenzelfde beeld: 31% van de PABO studenten zegt daar nooit bij aanwezig te zijn geweest. Aan het einde van de PABO trekt dit wel bij, maar zien we nog dat 18% van de studenten nooit bij een informatieavond aanwezig is geweest en 9% nog nooit een 10 minutengesprek heeft bijgewoond. Uit de reacties van de studenten blijkt dat ze het vaak jammer vinden dat ze zo weinig bij formele gesprekken aanwezig zijn.

De studenten vinden ouders die ze ontmoeten tijdens hun stage over het algemeen aardig: 96% van de studenten zegt dat ze dit 'vaak' of 'altijd' vinden. Maar: 50% van de studenten geeft aan contacten met ouders 'soms' spannend te vinden en voor nog eens 21% is het zelfs 'vaak' of 'altijd' spannend. Studenten horen dit ook van hun medestudenten. 67% van de vierdejaars PABO studenten zegt van medestudenten te horen dat zij het lastig vinden om met ouders om te gaan.

De onderzoekers wilden graag weten in hoeverre de opleiders op de hoogte zijn van wat studenten meemaken in de stage. Studenten blijken vaker dan hun opleiders denken informeel contact te hebben met ouders: 55% van de studenten zegt dat zij tijdens de stage 'vaak' of 'altijd' ouders spreken, terwijl slechts 30% van de opleiders dit ook zo inschat. Opleiders schatten het aantal informele contactmomenten tussen studenten en ouders dus te laag in. Het aantal formele contactmomenten schatten ze juist te hoog in: waar 52% van de studenten aangeeft nooit bij een informatieavond te zijn geweest, denkt slechts 2% van de opleiders dat dit het geval is. En terwijl 86% van de studenten nooit mee geweest is op huisbezoek, denkt slechts 36% van de opleiders dat hun studenten nooit op huisbezoek geweest zijn. Bovendien geeft nog eens 28% van de opleiders aan het niet te weten. Ook de kwaliteit van de omgang met ouders op de opleidingsschool schatten opleiders niet altijd goed in. Opmerkelijk is bijvoorbeeld, dat van de opleiders 22% aangeeft niet te weten of de opleidingsschool goed contact met ouders belangrijk vindt. En of het contact tussen ouders en school goed verloopt tijdens de stage, weet maar liefst 34% van de opleiders niet. Op de vraag of studenten het leuk vinden om met ouders om te gaan tijdens hun stage, zegt 25% van de studenten 'altijd', terwijl slechts 6% van de opleiders denkt dat student dit altijd leuk vinden. Daarnaast zegt 20% van de opleiders dit niet te weten. Een vijfde deel van de opleiders heeft dus geen idee hoe studenten de omgang met ouders tijdens de stage ervaren.

Samengevat: Zowel studenten als opleiders vinden het belangrijk dat er in de opleiding aandacht is voor het leren samenwerken met ouders. In het onderzoek werd gevraagd of de respondenten tevreden zijn over de aandacht voor het onderwerp in het opleidingsprogramma. Op deze vraag antwoordt 48% van de opleiders en 64% van de studenten negatief. Studenten en opleiders vinden het onderwerp dus belangrijk, maar de meerderheid is niet tevreden over de aandacht die aan leren samenwerken met ouders besteed wordt in de opleiding.

Welke aandacht ontbreekt er dan voor het leren samenwerken met ouders in het curriculum? In het onderzoek is gevraagd in hoeverre er in de opleiding sprake is van bepaald aanbod dat studenten ondersteunt in het leren samenwerken met ouders. In de tabel hieronder zijn vier vormen van ondersteuning gepresenteerd. De cijfers ernaast laten telkens zien welk percentage van een betreffende groep respondenten ervaart dat deze vorm van ondersteuning ontbreekt in de opleiding.

	Opleiders (N=273)	Studenten (N=1.200)	Vierdejaars PABO (N=257)
1 Gesprekstraining voor het omgaan met ouders	22%	72%	36%
2 Bruikbare tips voor het omgaan met ouders	14%	58%	32%
3 Raad kunnen vragen	2%	15%	18%
4 Er is iemand op de opleiding die er veel van weet	15%	38%	35%

Eenzijds valt in deze tabel op dat opleiders een positiever beeld van het aanbod binnen de opleiding hebben dan studenten. Waar slechts 22% van de opleiders zegt dat er geen gesprekstrainingen worden aangeboden, zegt 72% van de studenten dit. Anderzijds kun je juist stellen dat 22% van de opleiders ziet dat deze vorm van ondersteuning ontbreekt in de opleiding.

Alarmerend genoeg zien we, kijkend naar de vierdejaars studenten van de PABO, dat 32% van hen tegen het einde van de opleiding nog geen bruikbare tips heeft ontvangen over het omgaan ouders. Dit betekent dus dat een derde van de startende leerkrachten zonder bruikbare tips meegekregen te hebben samenwerking met ouders tot stand moet gaan brengen. Echter, 86% van de opleiders geeft aan dat deze tips wel gegeven worden. Opnieuw zien we hier dus een discrepantie tussen de ervaringen van de studenten en de ondervindingen van de opleiders.

Conclusies samenvattend kan gesteld worden dat:

- Studenten en opleiders het leren samenwerken met ouders belangrijk vinden
- Studenten in het PO eerder en vaker dan opleiders denken in aanraking komen met ouders op informele momenten
- Studenten in PO en VO minder vaak dan opleiders denken op formele momenten gesprekken met ouders kunnen oefenen
- Opleiders zijn niet goed op de hoogte van wat studenten ervaren tijdens de stage rond het samenwerken met ouders
- Studenten en opleiders vinden goed leren samenwerken met ouders belangrijk in de opleiding
- De meerderheid van studenten en opleiders is niet tevreden over de aandacht in de opleiding voor het leren samenwerken met ouders
- Studenten krijgen in hun opleiding minder tips en training over samenwerken met ouders dan ze wensen en beginnen daarom te weinig voorbereid aan hun loopbaan in het onderwijs

Studenten en opleiders hebben veel tips gegeven over wat nodig is in de opleiding en op de stagescholen. Uit de opmerkingen blijkt dat de aandacht voor samenwerken met ouders vooral in de latere jaren van de opleidingen wordt gegeven. Studenten echter, willen graag vanaf jaar 1 tips krijgen over het omgaan met ouders. Op de stagescholen willen ze graag meteen voor vol worden aangezien en ervaring opdoen in de omgang met ouders. "Ook eerstejaars stagiaires kunnen al veel. Ik voelde me ondergewaardeerd onder leraren." Een andere student zegt: "Op dit moment krijgen alleen vierdejaars studenten informatie over ouderbetrokkenheid, terwijl je al in je eerste jaar stage moet lopen. Ouderbetrokkenheid wordt op mijn stagescholen zeer belangrijk gevonden, maar vanuit de PABO ervaar ik dit niet."

De meeste opleiders erkennen het belang van aandacht voor ouderbetrokkenheid vanaf het eerste jaar van de opleiding. Een opleider zegt: "Studenten voor vol aanzien, dat betekent aan de ene kant hen betrekken en aan de andere kant hen niet te betuttelen, hen onnodig beschermen."

BIJLAGE 3 VERKORTE LEERLIJN 'OUDERBETROKKENHEID AAN DE BASIS'

Jaar 1				
Tijd	Leerdoelen De student	Leeractiviteiten De student	Bronnen/ materialen	Betrokkenen en werkvormen
Start schooljaar	Heeft kennis van de inhoud van formele vormen van informatievoorziening naar ouders	<ul style="list-style-type: none"> - Leest schoolplan/-gids ** - Ontvangt en leest de nieuwsbrief ** - Ontvangt en leest jaarplanning; noteert belangrijke data in agenda ** 	<ul style="list-style-type: none"> - Schoolplan/-gids - Nieuwsbrief - Jaarplanning - Stageboek school 	<p>Opleidingsschool: SO'er</p> <ul style="list-style-type: none"> - Startgesprek: Bespreekt onderwerpen, rollen, taken, verwachtingen en wensen van student per activiteit op schoolniveau - Nieuwsbrief: Mailadressen studenten naar directie <p>Opleidingsschool: PO'er</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bespreekt groepsspecifieke vormen
Start schooljaar	Participeert in formele vormen van informatievoorziening naar ouders	<ul style="list-style-type: none"> - Stelt zich voor in de nieuwsbrief voor ouders ** 	Student	<p>WOpleidingsschool: SO'er</p> <p>Coördineert</p>
Start schooljaar	Informeert zich over en participeert bij (groeps)activiteiten waar ouders bij betrokken zijn (op school- en/of groepsniveau).	<ul style="list-style-type: none"> - Stelt zich indien mogelijk voor tijdens kennismakingsavond met ouders ** - Onderzoekt wat de visie van de opleidingsschool is m.b.t. ouderbetrokkenheid ** 	<ul style="list-style-type: none"> - Schoolplan/ -gids - Nieuwsbrief - Jaarplanning - Website - Collega's Opleidingsschool 	<p>Opleidingsschool: PO'er</p> <ul style="list-style-type: none"> - Coördineert en begeleidt. - Nodigt student uit voor (school)bijeenkomsten met ouders (vrije keuze student) <p>Pabo: bijeenkomst S&W</p> <p>Visie opleidingsschool op ouderbetrokkenheid.</p>
Algemeen	Is zichtbaar actief aanwezig in de groep	<ul style="list-style-type: none"> - Staat bij de deur bij start/eind van de dag ** - Begroet ouders en kinderen ** - Is naast de po'er ook aanspreekpunt voor ouders rondom praktische zaken (ziekte, mededelingen, etc) ** 		<p>Opleidingsschool PO'er</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bespreekt verwachtingen, stuurt aan, stimuleert oudercontacten
1e semester 2e semester	Maakt kennis met oudergesprekken en evalueert ouderactiviteiten van de opleidingsschool	<ul style="list-style-type: none"> - Observeert oudercontacten van PO'er en bespreekt bevindingen / vragen - Observeert minimaal 2 oudergesprekken van PO'er aan de hand van een Kijkwijzer 	- Kijkwijzer	<p>Opleidingsschool: SO'er</p> <p>Bijeenkomst oudercontacten in de school.</p> <p>Opleidingsschool PO'er</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nodigt student uit voor alle oudergesprekken op stagedagen (aanwezigheid student is vanzelfsprekend) - Evalueert gesprekken <p>Pabo: S&W</p> <p>Bijeenkomst rond kijkwijzer</p>
Start schooljaar 1e of 2e semester	Raakt bekend met gebruik social media en overige digitale communicatie van de school	<ul style="list-style-type: none"> - Bespreekt privacywetgeving, gewoonten en regels van de school ** - Stelt minimaal 1x zelfstandig een bericht naar ouders op ** 	<ul style="list-style-type: none"> - Website school - Klassensite - Social media - Stageboek school 	<p>Pabo: ICT-docent/ LBO-docent</p> <p>Theoretisch kader rond attitude en cyberprivacy</p> <p>Opleidingsschool: SO'er</p> <p>Startgesprek</p> <p>Opleidingsschool: PO'er</p> <p>Begeleidt Bespreekt groepsspecifieke afspraken</p>
	Ontwikkelt de eigen professionele identiteit	<ul style="list-style-type: none"> - Stelt zich een persoonlijk leerdoel op het gebied van omgang met ouders ** 	- POP	<p>Pabo: S&W'er</p> <p>Intervisie.</p>

Jaar 2 (Zie bij ** van jaar 1 ook de bronnen/ materialen en betrokkenen/ werkvormen die daarbij horen)

Tijd	Leerdoelen De student	Leeractiviteiten De student	Bronnen/ materialen	Betrokkenen en werkvormen
Start schooljaar	Heeft kennis van de inhoud van formele vormen van informatievoorziening naar ouders	- Zie ** jaar 1		
Start schooljaar	Participeert in formele vormen van contacten naar ouders	- Zie ** jaar 1 - Voert zelfstandig minimaal 1 oudergesprek per semester	- Literatuur: zie bijlage	Pabo: Vakdocent Theoretisch kader (o.m. gespreksvoering)
1e semester		- Observeert a.d.h.v. een kijkwijzer 2 verschillende typen oudergesprekken	- Kijkwijzer	Opleidingsschool: PO'er - Bereidt voor en evalueert
Algemeen		- Neemt deel aan activiteiten in school waar ook ouders bij betrokken zijn.		- Nodigt student uit voor alle oudergesprekken op stagedagen (aanwezigheid student is vanzelfsprekend) - Evalueert gesprekken
	Ontwikkelt de eigen professionele identiteit	- Zie ** jaar 1 - Bespreekt eigen visie m.b.t. samenwerking met ouders met andere studenten - Reflecteert op de twee geobserveerde oudergesprekken	- Kijkwijzer - Literatuur: zie bijlage	Pabo: S&W'er Intervisie Pabo: Vakdocent Theoretisch kader ouderbetrokkenheid.

Jaar 3

Tijd	Leerdoelen De student	Leeractiviteiten De student	Bronnen/ materialen	Betrokkenen en werkvormen
	Participeert in formele en informele vormen van contacten met ouders	- Zie ** bij jaar 1 - Is vast aanspreekpunt voor ouders tijdens de stagedagen - Neemt actief deel aan een activiteitenwerkgroep of leerteam met ouders - Onderhoudt zelf mailcontact met ouders. - Voert per semester zelfstandig minimaal 3 oudergesprekken met specifieke onderwijsbehoeften en/of zorg en verwerkt deze in het L(0)VS van de school - Is aanwezig bij minimaal 1 oudergesprek met externe instanties (bv Riagg, RID, sociaal team, jeugdzorg) - Organiseert één activiteit in de groep waarbij ouders ook betrokken worden ***	-L(0)VS school (Parnassys,...) - Digitaal communicatiemiddel school (Digiduif,)	Pabo: Vakdocent - Theoretisch kader rond gespreksvoering - Oefent met oudergesprekken d.m.v. rollenspel - Inhoudelijke voorbereiding rond activiteit met ouders Pabo: S&W Intervisie oudergesprekken Opleidingsschool: PO'er - Begeleidt bij activiteiten - Nodigt student uit voor alle oudergesprekken op stagedagen (aanwezigheid student is vanzelfsprekend) - Evalueert gesprekken - Maakt student medeverantwoordelijk voor oudercontacten Opleidingsschool: SO'er - Koppelt student aan werkgroep of leerteam
	Heeft kennis van visie en beleid o.g.v. ouderbetrokkenheid	- Geeft op de pabo een presentatie over kenmerken en visie van de opleidingsschool - Is aanwezig bij		Pabo: Vakdocent Theoretisch kader rond samenwerking met ouders Pabo: S&W - Begeleidt proces rond inhoud en vormgeving presentatie + product - Verzorgt bijeenkomst presentaties
	Ontwikkelt de eigen professionele identiteit	- Denkt actief na over eigen visie op omgang met ouders en verbindt dit met de kenmerken en visie van de opleidingsschool - Reflecteert op papier op eigen houding naar ouders	Portfolio	Pabo: S&W Individuele terugkoppeling portfolio

Jaar 4 (Zie bij ** van jaar 1 ook de bronnen/ materialen en betrokkenen/ werkvormen die daarbij horen)

Tijd	Leerdoelen De student	Leeractiviteiten De student	Bronnen/ materialen	Betrokkenen en werkvormen
	Participeert in formele vormen van contacten naar ouders	<ul style="list-style-type: none"> - Zie ** jaar 3 - Is contactpersoon voor alle ongeplande oudercontacten (telefoon, incidentgesprek..) - Voert indien mogelijk alle geplande oudergesprekken tijdens de afstudeerfase (minimaal 10, waarvan 3 met specifieke onderwijsbehoeften en/of extra zorg) en verwerkt gesprekken L(0)VS - Is bij alle (geplande en ongeplande) oudergesprekken aanwezig en participeert hierin. - Is aanwezig bij één MR of OR-bijeenkomst, panelgesprek. 	- Literatuur: zie bijlage	<p>Opleidingsschool: PO'er</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geeft student ruimte - Evalueert dagelijks (PO'er blijft wel eindverantwoordelijk) - Supervisor tijdens oudergesprekken student <p>Opleidingsschool: SO'er</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nodigt student uit voor MR-/ of OR-bijeenkomst, panelgesprek, - Geeft invulling aan bijeenkomst 'voeren van oudergesprekken' voor studenten
	Ontwikkelt de eigen professionele identiteit	-Formuleert eigen visie m.b.t. samenwerking met ouders en stelt minimaal twee verschillende leerdoelen op die te maken hebben met ouderbetrokkenheid	POP	<p>Pabo: S&W'er</p> <p>Evaluatiegesprek POP</p> <p>Opleidingsschool: SO'er</p> <p>Bespreekt gestelde doelen tijdens persoonlijk gesprek met student</p>

Startende Leerkracht (inductiefase)

Tijd	Leerdoelen De startende leerkracht	Leeractiviteiten De startende leerkrachten	Bronnen/ materialen	Betrokkenen en werkvormen
	Ontwikkelt de eigen professionele identiteit	Krijgt meer zicht op optimale vormen van ouderbetrokkenheid en oudercontacten en de eigen kwaliteiten/ huidige belemmeringen hierin Stelt persoonlijke doelen op, evalueert dit cyclisch en stelt ze bij	<ul style="list-style-type: none"> - L(0)VS school (Parnassys) - Digitaal communicatiemiddel school (Digiduif) 	<p>Trainer</p> <p>Verzorgt 3 bijeenkomsten ouderbetrokkenheid en ontwikkeling professionele identiteit voor startende leerkrachten in het eerste jaar en 1 bijeenkomst per jaar de twee jaar daaropvolgend (o.m. samenwerking met ouders, effectieve gespreksvoering)</p> <p>Externe coach</p> <p>Intervisie startende leerkrachten binnen eigen bestuur</p> <p>Interne coach: SO'er</p> <p>Begeleidt startende leerkrachten cyclisch bij persoonlijke leerdoelen</p> <p>Intern maatje binnen de school: duo of parallel</p> <p>Per oudergespreksronde wordt tijd gepland om voorbereide gesprekken en knelpunten door te spreken</p> <p>Naar behoefte: Pabo</p> <p>Masterclass ouderbetrokkenheid</p>

BIJLAGE 4

Uitslag enquête Samenwerking Ouders en school voor HUPabo-studenten (2017)

Aantal respondenten: 27; Afname: januari 2017

Deze vragen gaan over samenwerken ouders en school (op je praktijkschool) en jouw rol daarin:

	Helemaal mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Helemaal mee oneens
Ik ben op de hoogte van de verschillende vormen van oudercontacten op de opleidingsschool	26%	66%	7%		
Op de opleidingsschool word ik door de praktijkopleider gestimuleerd om actief deel te nemen aan oudergesprekken	18%	41%	33%	7%	
Op de opleidingsschool word ik door de schoolopleider begeleid op het gebied van omgaan met ouders.	11%	44%	41%	4%	
Op mijn opleidingsschool wordt er van mij verwacht dat ik een aantal oudergesprekken zelfstandig voer (met uitzondering van leerjaar 1)	7%	7%	27%	27%	31%
Samen met mijn praktijkopleider bereid ik de oudergesprekken voor.	11%	18%	30%	22%	18%
Op de opleidingsschool merk ik dat het team samenwerking ouders-school belangrijk vindt	41%	37%	19%		
Ik ben tevreden over de begeleiding die ik krijg op het gebied van samenwerking met ouders op mijn opleidingsschool	15%	30%	33%	22%	
Ik ben tevreden over de ruimte die ik krijg op mijn opleidingsschool om te leren op het gebied van samenwerken met ouders	18%	30%	41%	11%	
De schoolopleider heeft mij gecoacht op het gebied van oudercontacten en -gesprekken.		4%	30%	44%	22%
Ik ben op de hoogte van de visie van de opleidingsschool op het gebied van de samenwerking ouders en school.	7%	54%	19%	19%	
Ik ben op de hoogte van theorie rond het thema samenwerking ouders en school. Op de pabo word ik voldoende voorbereid op de samenwerking met ouders.		18%	30%	30%	
Op de pabo oefen ik oudergesprekken.			10%	46%	44%
Ik voel me bekwaam in de omgang met ouders op de opleidingsschool.		7%	33%	44%	15%

De Pabo en de opleidingsscholen stellen zich ten doel om studenten zo goed mogelijk voor te bereiden op goed oudercontact. Geef in onderstaande vak aan wat jij sterk vindt rondom het leren omgaan met ouders, zowel op de Pabo als op de opleidingsschool. Geef ook aan wat je eventueel mist aan het leren omgaan met ouders, zowel op de opleidingsschool als op de Pabo.

BIJLAGE 5

Websites

Deze websites zijn bedoeld om expertise, tips en good practices op het gebied van ouderbetrokkenheid uit te wisselen. Op de sites staan instrumenten waarmee scholen en andere organisaties de betrokkenheid van ouders kunnen stimuleren, voorbeelden van hoe het wel (of niet) moet en verhalen van betrokken scholen.

<https://www.cps.nl/ouderbetrokkenheid3.0>

<https://www.scholenmetsucces.nl/informatiecentrum/checklist/ouderbetrokkenheid>

<http://www.ouders.net/ouders/onderwijs/ouders-school-als-partners/>

<https://www.oudersonderwijs.nl/>

<http://expertisepuntouderbetrokkenheid.nl/>

Beeldfragmenten te gebruiken op de Pabo:

<https://www.youtube.com/watch?v=Mb0oRPG-rkA>

Algemene info over belang van samenwerking ouders en school

<https://www.youtube.com/watch?v=i62yBODdsrM>

Presentatie Peter de Vries (CPS)

<https://www.youtube.com/watch?v=smdjNJ44uFQ>

Ouderbetrokkenheid allochtone ouders A'dam

<https://www.youtube.com/watch?v=AMXW0Z-3V58>

Ouders en leerkrachten in gesprek over ouderbetrokkenheid Den Haag

<https://www.youtube.com/watch?v=WWZSqWzOGNc>

Cabaret Silvester Zwaneveld "Ouderavond"

